

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1922 kl. 1 e. m.

Sammanatta stats- och andra lagutskottets nr 1 utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1922 års klass m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

Uti en den 7 januari 1922 dagtecknad proposition, nr 6, vilken blivit hänvisad till behandling av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen antaga följande

Förslag till

lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1922 års klass.

Utan hinder av vad gällande värnpliktslag därom stadgar förordnas härigenom som följer:

§ 1.

Vapenföra värnpliktiga av 1922 års klass, med undantag av dem, som omnämnas i § 27 mom. 1 B och C värnpliktslagen samt i § 2 denna lag, äro, sedan de blivit inskrivna, skyldiga att under fredstid för sin utbildning tjänstgöra det antal dagar, som nedan angives, nämligen:

a) vid *fotfolket* i sammanlagt 165 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 90 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde året;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet, positionsartilleriet* samt *fästningsartilleriet å Karlsborg* i sammanlagt 225 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 155 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om 35 dagar under vart och ett av andra och tredje åren;

c) vid *fästningsartilleriet i Boden* och *fästningsingenjörtrupperna* i sammanlagt 225 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 165 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om 30 dagar under vart och ett av tredje och fjärde åren;

d) vid *fältingenjör- och fälttelegraftrupperna* i sammanlagt 225 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 165 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om 30 dagar under vart och ett av andra och tredje åren;

e) vid *trängen* och *intendenturtrupperna* i sammanlagt 165 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

vid *trängen i egentlig trängtjänst* och *i sjukbärartjänst*:

med en första tjänstgöring om 90 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde eller femte året;

vid *trängen i egentlig sjukvårdstjänst*:

med en första tjänstgöring om 115 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om 25 dagar under vardera av andra och fjärde åren; samt

vid *intendenturtrupperna*:

med en första tjänstgöring om 140 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om 25 dagar under fjärde året;

f) vid *marinen* i sammanlagt 225 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

av de i *allmän tjänst, sjötjänst* eller *stationstjänst* inskrivna i en följd med början under första eller andra året, samt

av de i *kustartilleritjänst* inskrivna:

med en första tjänstgöring om 190 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt
med en repetitionsövning om 35 dagar under fjärde året.

§ 2.

Vapenföra värnpliktiga av 1922 års klass, som jämlikt bestämmelserna i § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen vid fotfolket, trängen och intendenturtrupperna uttagits för utbildning till underbefäl eller fackmän, äro skyldiga att för sin utbildning tjänstgöra i sammanlagt 225 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

vid *fotfolket*:

med en första tjänstgöring om 150 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde året; samt

vid *trängen* och *intendenturtrupperna*:

med en första tjänstgöring om 150 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde eller femte året.

§ 3.

Oavsett vad ovan i §§ 1 och 2 stadgas angående utbildningstidens längd och fördelning, skall för vapenföra värnpliktiga, som påbörja första tjänstgöringen (tjänstgöring i en följd) under första året, denna ökas med 30 dagar.

§ 4.

Vapenföra värnpliktiga av 1922 års klass, som omnämnas i § 27 mom. 1 B och C värnpliktslagen, äro, sedan de blivit inskrivna, skyldiga att under fredstid för sin utbildning tjänstgöra det antal dagar, som nedan anges, nämligen:

a) vid *hären* i sammanlagt 330 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om minst 295 dagar, som uppdelas på första och andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning under andra året;

b) vid *marinen* i 330 dagar, vilken tjänstgöring; på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

i annan tjänst än kustartilleritjänst i en följd med början under första året, samt

i kustartilleritjänst med en första tjänstgöring om 295 dagar, som tager sin början under första året, och med en repetitions-(regements-)övning om 35 dagar under tredje året.

§ 5.

Icke vapenföra värnpliktiga av 1922 års klass äro, sedan de blivit inskrivna, skyldiga att, på sätt Konungen närmare förordnar, under fredstid för sin utbildning tjänstgöra det antal dagar, som nedan anges, nämligen:

a) icke vapenföra, som omförmälas i § 27 mom. 2 A värnpliktslagen, i sammanlagt 165 dagar, vilken tjänstgöring skall fullgöras antingen i en följd med början under första eller andra året eller ock med en första och en andra tjänstgöring under de tre första åren, samt

b) icke vapenföra, som omförmälas i § 27 mom. 2 B och C värnpliktslagen, i 275 dagar i en följd med början under första eller andra året.

§ 6.

I den mån sådant finnes för utbildningsarbetets ändamålsenliga bedrivande samt erforderlig häst- och materielvård oundgängligen nödigt, må Konungen beordra erforderligt antal fotfolket tilldelade vapenföra värnpliktiga att vid härens specialvapen och marinen fullgöra dem enligt § 1 a) åliggande tjänstgöring med 195 dagar i en följd.

§ 7.

Därest, på sätt Konungen närmare förordnar, hemförlovning av värnpliktiga skall äga rum viss tid under pågående tjänstgöring, äger värnpliktig, som sådant åstundar, efter därom hos vederbörande militärmyndighet gjord framställning, kvarstanna i tjänstgöring intill utgången av den tjänstgöringsperiod, till vilken han inkallats.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Förslag till

lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning.

Häri genom förordnas som följer:

Värnpliktiga av årsklassen 1913 vid fotfolket, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna, trängen och intendenturtrupperna ävensom värnpliktiga av årsklassen 1917 vid rytteriet, fältartilleriet, positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna befrias från skyldighet att fullgöra dem jämlikt § 27 mom. 3 värnpliktslagen åliggande reservtruppövning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Förslag till

lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att delta i landstörmsövning.

Häri genom förordnas som följer:

Värnpliktig, som jämlikt § 36 mom. 1 värnpliktslagen är skyldig att senast under år 1922 delta i landstörmsövning, befrias från denna skyldighet.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Uti förevarande ämne har framställning även gjorts uti en inom andra kammaren av herr *O. W. Lövgren m. fl.* väckt motion nr 160, däruti hemställt, att riksdagen måtte med ändring av Kungl. Maj:ts förslag uti proposition nr 6 för sin del besluta, dels om inställande av övningarna med värnpliktiga av 1922 års klass, dels ock snarast möjligt vidtaga sådan ändring av 1921 års riksdags beslut om utbild-

Motion.

ningstiden för värnpliktiga av 1921 års klass, att de militära övningar, som redan pågå, avbrytas och de som ytterligare planerats under år 1922 inställas.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sin framställning får hänvisas till motionen.

Efter överenskommelse mellan stats- och andra lagutskottet har Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition ävensom förenämnda motion hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

Kungl. Maj:ts
förslag.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»I avvaktan på resultatet av den förestående allmänna revisionen av vårt försvarsväsende hava 1920 och 1921 års riksdagar antagit och Kungl. Maj:t utfärdat lagar om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 och 1921 års klasser. Dessa lagar, vilka sinsemellan innehålla lika bestämmelser om nedsättning i utbildningstiden, hava utfärdats den 22 juni 1920 och den 2 juni 1921 (Svensk författningssamling 1920 nr 372 och 1921 nr 291).

Av 1921 års riksdags uttalande i ämnet (skrivelsen nr 201) framgår, att riksdagen var av den åsikt, att vad som tidigare beslutats i fråga om utbildningstiden för värnpliktiga av 1920 års klass borde komma att tillämpas jämväl å de följande årsklasser, som provisoriet kunde komma att omfatta.

Då utredningen om allmän revision av försvarsväsendet icke kan hinna avslutas å sådan tid, att förslag därom kan föreläggas 1922 års riksdag, kommer provisoriet att beröra jämväl värnpliktiga av 1922 års klass. Därför har jag, som delar riksdagens ovannämnda åsikt, inom departementet låtit upprätta förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1922 års klass, enligt vilket förslag utbildningstiden för nämnda värnpliktiga bestämmes i full överensstämmelse med beslutet i fråga om de två närmast föregående årsklasserna.

Uti § 27 mom. 3 värnpliktslagen stadgas följande:

»Vapenför värnpliktig, vilken tilldelats hären, med undantag av dem, som nämnas i mom. 1 D av denna §, är skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, delta i reservtruppövning:

vid fotfolket, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna, trängen och intendenturtrupperna i högst femton dagar under nionde eller tionde året, samt

vid rytteriet, fältartilleriet, positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna i högst tjugufem dagar under femte eller sjätte året.»

Med hänsyn till den förestående revisionen av försvarsväsendet ävensom till det statsfinansiella läget har 1921 års riksdag förordnat, att värnpliktiga av årsklasser, för vilka året var det sista för deltagande i reservtruppövning, befriades från skyldighet att fullgöra dylik övning. Lag härom utfärdades den 13 maj 1921 (Svensk författningssamling nr 255). Ej heller beträffande andra årsklasser ägde inkallelse till reservtruppövning rum under år 1921.

Samma skäl, som föranlett inställande av reservtruppövningarna år 1921, förefinnas för deras inställande även år 1922. Härför erfordras emellertid riksdagens medgivande beträffande de årsklasser, för vilka året är det sista för deltagande i reservtruppövning. Så är förhållandet med årsklasserna 1913 vid fotfolket, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna, trängen och intendenturtrupperna ävensom 1917 vid rytteriet, fältartilleriet, positionsartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna.

I enlighet härmed har jag inom departementet låtit upprätta förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning.

Enligt § 36 mom. 1 värnpliktslagen är värnpliktig, som tillhör landstormen, skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, under fredstid för sin utbildning deltaga i en landstormsövning om fem dagar. Då tjänstetiden i landstormen omfattar åtta år, ankommer det således på Kungl. Maj:t att bestämma, under vilket av dessa år landstormsövningen skall fullgöras.

Åren 1919 och 1920 blevo landstormsövningarna inställda av Kungl. Maj:t, år 1919 på grund av rådande farsot och år 1920 både av samma skäl och med hänsyn till den förestående revisionen av försvarsväsendet.

Med utgången av år 1921 utträdde emellertid ur landstormen en årsklass, av vilken huvuddelen icke deltagit i någon landstormsövning. För denna skulle det alltså blivit nödvändigt att anordna sådan övning under år 1921.

Med anledning härav samt under åberopande av såväl den pågående utredningen om revision av försvarsväsendet som de rådande statsfinansiella förhållandena antog 1921 års riksdag, efter motion, en lag,

varigenom värnpliktig, som jämlikt § 36 mom. 1 värnpliktslagen vore skyldig att senast under år 1921 deltaga i landstornsövning, befriades från denna skyldighet. Lagen utfärdades den 13 maj 1921 (Svensk författningssamling nr 256).

Då samma skäl, som föranlett antagandet av nämnda lag, äga giltighet jämväl för år 1922, synes det uppenbart, att landstornsövningar ej heller detta år böra företagas.

På grund härav har jag låtit inom departementet upprätta förslag till lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att deltaga i landstornsövning.»

Utskottets
yttrande.

Vid behandlingen av motsvarande ärende vid 1921 års riksdag framhöll riksdagen, att någon avvikelse icke då borde ske från vad 1920 års riksdag beslutat i fråga om utbildningstiden för värnpliktiga av 1920 års klass. Ett ytterligare skäl för denna sin ståndpunkt fann riksdagen i de rådande statsfinansiella förhållandena, vilka med nödvändighet krävde en begränsning i statsutgifterna. Med anledning härav beslöt riksdagen en minskning av den av Kungl. Maj:t då föreslagna utbildningstiden och fastställde tiden i enlighet med vad som av 1920 års riksdag i motsvarande fall blivit bestämt.

Utskottet anser icke heller nu några nya skäl föreligga, som kunna motivera ett frångående av de beslut i fråga om de värnpliktigas utbildningstid, som av 1920 och 1921 års riksdagar fattats.

Redan härav framgår, att utskottet icke kan dela motionärernas uppfattning, att värnpliktsövningarna böra inställas för 1921 och 1922 års klasser. I anledning av motionärernas förslag anser sig emellertid utskottet böra framhålla, att ett helt inställande av värnpliktsövningarna under år 1922 jämväl måste omfatta inställandet av den repetitionsövning, som vissa tidigare årsklasser äro skyldiga fullgöra under hösten år 1922. Något yrkande om inställande av värnpliktsövningarna för nämnda klasser har likväl icke av motionärerna framlagts, och läser utskottet sakna befogenhet att väcka förslag härom. Då motionärerna framhållit, att åtskilliga tiotal miljoner kronor skulle kunna inbesparas genom vapenövningarnas totala inställande år 1922, har utskottet ansett sig för belysande av denna fråga böra göra en approximativ beräkning rörande den kostnadsminskning, som skulle kunna härigenom uppstå å anslag under fjärde huvudtiteln. Statens direkta utgifter för de värnpliktigas avlöning och underhåll äro för år 1922 beräknade till omkring 2 kronor 20 öre för man och dag. Med inberäkning av tjänstgöringsdagar för det icke obetydliga antal värnpliktiga, som under alla för-

hållanden måste inkallas för vakttjänstgöring samt för utförande av handräknings- och expeditionsgöromål, kan hela antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga under år 1922 uppskattas till c:a 9,000,000. Den besparing, som på dessa grunder kan beräknas uppstå, torde alltså icke överstiga ($9,000,000 \times 2,20 =$) 19,800,000 kronor. Tages åter hänsyn till det antal värnpliktiga, som i varje fall måste inkallas till tjänstgöring för fullgörande av ovan angivet arbete, lär den beräknade besparingen komma att reduceras till omkring 15,000,000 kronor. Om också detta belopp i och för sig är betydande nog, synes dock besparingen ingalunda av den storlek, att densamma skulle kunna motivera en så djupt ingripande åtgärd som den av motionärerna påyrkade, så mycket mindre som besparingen till ej ringa del komme att uppvägas av ökade utgifter för arbetslöshetsunderstöd.

Utskottet anser sig nämligen böra framhålla, att, därest inkallelse av värnpliktiga för tjänstgöring under år 1922 icke skulle ske, den redan ytterst knappa arbetstillgången komme att fördelas jämväl på dem, som eljest skolat fullgöra sin värnplikt, samt som en följd härav det genom arbetslösheten skapade nödtillståndet att förvärras.

På grund av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med avslag å den av herr Lövgren m. fl. i andra kammaren väckta motionen nr 160, antaga de vid Kungl. Maj:ts förevarande proposition fogade förslag till

- 1) lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1922 års klass,
- 2) lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att fullgöra reservtruppövning samt
- 3) lag om befrielse för vissa värnpliktiga från skyldighet att delta i landstormsövning.

Stockholm den 23 mars 1922.

På det sammansatta utskottets vägnar:

LUDVIG WIDELL.

Närvarande: Herrar Widell, Kvarnzelius, J. Nilsson i Malmö, greve Spens, Sigfrid Hansson, Wahl*, Karlsson i Gasabäck*, Anderson i Råstock, Jönsson i Revinge*, Nilsson i Landeryd, Hagman och Nilsson i Vibberbo.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.